

มหาวิทยาลัยในระบบรัฐวิสาหกิจ
เป็นมหาวิทยาลัยในงานปูนดินเศรษฐกิจ
วิทยาลัยครูทั่วประเทศ จึงจัดขึ้น
ระหว่าง วันที่ ๑๔-๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๗
ณ โรงแรมเอเชียพญา

มหาวิทยาลัย ในระบบรัฐวิสาหกิจ

๕๑

ดร.วิจิตร ศรีสุอาน

เบื้องต้นที่สุดขอเรียนว่าทำไม
ในวงการอุดมศึกษาของประเทศไทย
โดยเฉพาะในวงการมหาวิทยาลัยของรัฐ
ในระยะนี้จึงได้มีการพูดถึงมหา-
วิทยาลัยในลักษณะที่ต้องการจะออก
จากระบบราชการ ทั้งนี้มันมีแรงกระตุ้น
สำคัญเกิดขึ้นอยู่ ๓ แรงกระตุ้นด้วยกัน
คือ

แรงกระตุ้นแรก เป็นแรงกระตุ้น
ดั้งเดิม ที่เกิดขึ้นเป็นยุค ๆ ระยะเวลา
ติดต่อกันมานับตั้งแต่ก่อตั้งมหาวิทยาลัย
แห่งแรกในประเทศไทย คือจุฬาลงกรณ์ฯ
ก็ได้มีการดำริไว้ตั้งแต่ตอน
นั้นว่าอยากจะสร้างเมืองมหาวิทยาลัย
ที่มีความสมบูรณ์ สามารถพึ่งตนเองได้
ร. ๖ ได้พระราชทานที่ดินที่กำลังมี
ปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ให้หาประโยชน์
เพื่อทำนุบำรุงมหาวิทยาลัย เพื่อให้
มหาวิทยาลัยพึ่งตนเองได้ และเมื่อพึ่ง
ตนเองได้แล้วมหาวิทยาลัยก็จะมี
ความเป็นอิสระ และสามารถที่จะบริหารงาน
อย่างคล่องตัว ทำภารกิจของมหา-
วิทยาลัยตามอุดมคติได้ แต่เมื่อจุฬาฯ
บริหารมาได้ระยะหนึ่ง ก็พบว่า
การถ่ายทอดเจตนารมณ์ที่จะให้เป็นมหา-
วิทยาลัยพึ่งตนเองได้นั้นค่อย ๆ เปลี่ยน
ไป จนกระทั่งในที่สุด จุฬาฯ ก็กลายเป็น
มหาวิทยาลัยในระบบราชการอย่าง
เต็มที่ มีฐานะเป็นกรม ๆ หนึ่งในสังกัด
สมัยอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ จน
กระทั่งในปัจจุบันนี้เห็นแก่กีดกันของมหา-
วิทยาลัยฯ เมื่อจุฬาฯ เองในฐานะที่

เป็นมหาวิทยาลัยแรกกลายเป็นต้น
แบบของมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นทีหลัง
มหาวิทยาลัยไทยที่ตั้งทีหลังก็กลายเป็น
มหาวิทยาลัยในระบบราชการ
ไปทั้งหมด ยกเว้นมหาวิทยาลัยที่
เกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
อีกแห่งหนึ่ง คือมหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์และการเมือง ที่ตอนที่ตั้งไม่ใช่
มหาวิทยาลัยในระบบราชการ และ
ไม่ใช่มหาวิทยาลัยในระบบราชการ
มานาน จนกระทั่งมาในระยะปี พ.ศ.
๒๕๐๐ จึงได้โอนมาเป็นมหาวิทยาลัย
ในระบบราชการ และนับแต่จุดนั้นมา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็เสื่อมลง
ไม่โด่งดังเหมือนสมัยอยู่นอก
ราชการ แล้วก็เลยกลายเป็นมหา-
วิทยาลัยตลาดวิชามาเป็นมหาวิทยาลัย
ปิด ดำเนินกิจการเหมือน ๆ กันกับ
มหาวิทยาลัยปิดอื่น ๆ ช่วงนี้ถือว่า
ธรรมศาสตร์สูญเสียดอกอย่าง
น่าเสียดาย และเมื่อธรรมศาสตร์สูญ
เสียดอกแล้วนี้ไปแล้ว ธรรมศาสตร์
เสียดายมาก ไม่สามารถชุบชีวิต
ธรรมศาสตร์กลับคืนสู่สภาพเดิม
ก็เลยหันมาตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหง
โดยลอกและเลียนแบบธรรมศาสตร์
ทุกกระเบียดนิ้ว แล้วก็ใช้คำว่า
ตลาดวิชา แต่ก็ตั้งในลักษณะที่
ตั้งจากทางธรรมศาสตร์คือตั้งเป็น
มหาวิทยาลัยในระบบราชการเหมือน
มหาวิทยาลัยอื่น เพียงแต่คงสภาพ
ของความเป็นมหาวิทยาลัยตลาด
วิชาเอาไว้เท่านั้นเอง

ปัญหาที่มีว่าทำไมมหาวิทยาลัย
เมื่ออยู่ในระบบราชการแล้ว ถึงได้มี
ความเคลื่อนไหวอยู่เป็นระยะ ๆ ที่
อยากจะออกจากระบบราชการ เช่น
การเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ทำติดต่อกัน
มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ จนกระทั่ง
ถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรียกว่ามหาวิทยาลัย
ในกำกับของรัฐบาล ทำโดยผู้ทาง
การศึกษาสำคัญ ๆ เช่น ดร.กำแหง
พลากร, พลเอกเนตร เขมะโยธิน,
ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ ดร.สิปปนนท์
เกตุทัต เป็นต้น ความเคลื่อนไหวตอน
นั้นต้องการพัฒนาระบบมหาวิทยาลัย
ไทยให้เป็น“ระบบอิสระ” แต่คำว่า
“ระบบอิสระ” อาจจะสื่อความหมาย
ไปในทางที่เป็นเอกเทศ ไม่ขึ้นแก่ใคร
ก็เลยเลี่ยงไปใช้คำว่า “ในกำกับของ
รัฐบาล” ในความหมายที่ว่าถึงอย่างไร
การจัดการทางการศึกษาก็น่าจะเป็นหน้าที่
ของรัฐบาล รัฐจะจัดเอง จะดำเนินการ
เอง หรือรัฐจะมอบให้ผู้อื่นจัด เช่น
มหาวิทยาลัยเอกชน รัฐก็ยังมีหน้าที่
ที่จะต้องดูแลกำกับให้การจัดการศึกษา
นั้นเป็นไปตามนโยบายของรัฐ และ
นโยบายของรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนี้
มหาวิทยาลัยในระบบราชการถึงแม้ว่า
จะพัฒนาในลักษณะที่อยากจะเป็นอิสระ
มากขึ้น คล่องตัวมากขึ้น เพื่อจะได้
ทำภารกิจได้ดีขึ้น พึ่งตนเองได้มากขึ้น
นั้น ก็มีได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้เป็น
มหาวิทยาลัยอิสระจากการกำกับของ
รัฐบาลไม่ ตอนนั้นก็เลือกคำว่า “มหา
วิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล” คนก็เลย
สงสัยหนักเข้าไปอีก ก็บอกว่าอยู่ใน
สังกัดของทางราชการดี ๆ อยู่แล้ว
แล้วก็บอกว่าจะทำให้อิสระมากขึ้น
โหงไปใช้คำว่าในกำกับของรัฐบาล
ก็มียิ่งหนักเข้าไปอีกหรือ เพราะคำว่า
ในกำกับมีความหมายทั้งในทางแคบ

อุดมคติของชาวมหาวิทยาลัย
คือทำอย่างไร
จึงจะสร้างความเป็นเลิศ
ในทางวิชาการได้
ภารกิจไม่จำเป็นการสอน
การวิจัย
บริการทางวิชาการ
หรือทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
ถ้าเราไม่มีความเป็นเลิศแล้ว
เราจะเอาอะไร
ไปบริการชาวบ้านเขา

และทางกว้าง แล้วแต่จะตีความ

อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหว
อันนั้นก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก
เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงหลาย
อย่างเป็นเงื่อนไขที่มีได้กระทบแต่เพียง
ภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น เงื่อนไข
หลายประการเป็นเงื่อนไขที่ไปกระทบ
หน่วยงานภายนอกเป็นอันมาก เช่น
ตอนนั้นถือว่าถ้าจะอิสระแล้วมันต้อง
อิสระอย่างน้อย ๓-๔ เรื่อง : เรื่อง
ทางวิชาการ มหาวิทยาลัยควรวินิจฉัย
ตัดสินใจทางวิชาการได้เองตามลำพัง
มากขึ้น : เรื่องทางด้านบริหารงาน
บุคคล ก็ควรจะเปิดเสรีถึงที่สุดใน
ระดับมหาวิทยาลัยมากขึ้น : เรื่องทาง
ด้านการเงิน มหาวิทยาลัยก็ควรจะมี
ความมั่นคง และพึ่งตนเองได้ทางการเงิน
ให้มากที่สุด เงื่อนไขเหล่านี้ไป
กระทบหน่วยงานภายนอกที่มีอำนาจ
หน้าที่ เช่น ถ้าจะให้ความมั่นคงทาง
การเงินเกิดขึ้น ก็ไปบอกกับสำนัก
งบประมาณว่า ท่านควรจัดสรรเงิน
อุดหนุนมหาวิทยาลัยในลักษณะที่เป็น
เงินก้อน และก็อาจจะจัดในลักษณะ
ที่ให้เป็นกองทุน โดยที่มากพอที่มหา
วิทยาลัยจะนำมาหาดอกผลในลักษณะ
ที่เป็น Endowment ในความหมายของ
มหาวิทยาลัยต่างประเทศ เงื่อนไขอย่าง
นี้สำนักงบประมาณก็รับไม่ได้ เพราะ
บอกว่าไม่มีเงิน และถึงมีถ้าให้ไปแล้ว
หน่วยงานอื่นจะเอาบ้าง เพราะเขามี
หน่วยงานที่เขาจัดงบประมาณเป็น
เงินก้อนอยู่แล้วในสมัยนั้น เช่น งบ-
ประมาณกรมตำรวจ, งบประมาณทหาร
พอทางการศึกษาจะเอาด้วยก็ตกใจ

บางเงื่อนไขก็ไปกระทบสภา
การศึกษาแห่งชาติสมัยนั้น ทำให้เขา
หมดอำนาจหน้าที่และคนไทยนี้หวงอำ

นาง มีแล้วหวังยิ่งกว่าอะไรหมด ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าจะอำนาจมีไว้ทำอะไร ก็เลยทำให้ข้อเสนออันนั้นฟังดูดี แต่ปฏิบัติไม่ได้ เรื่องมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลก็ยุติลง

ในส่วนภายในก็มีเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงอยู่เยอะที่จะทำให้การดำเนินงานคล่องตัว เป็นอิสระ ฟังตนเองได้ ทำภารกิจได้ เช่น เรื่องการบริหารงานบุคคลในตอนนั้นก็พูดกันบอกว่าการคัดเลือกอาจารย์ต้องเข้ายาก-ออกง่าย เพราะระบบราชการไทยนั้น เข้าง่าย-ออกยาก จะเอาคนออกสักคนหนึ่งสักคนหลายระดับ จนกระทั่งไม่อยากรับออก เพราะว่าเหนื่อยเหลือเกินที่จะเอาคนออก เมื่อมีความคิดตรงข้ามว่าเข้ายาก-ออกง่าย คนที่เข้ามาแล้วพอรู้ว่าจะออกง่าย ก็ไม่เอา เพราะไม่แน่ใจว่าเอาแล้วตนเองจะถูกออกหรือเปล่า เนื่องจากตอนนั้นพูดกันมากกว่าในระบบอุดมศึกษานั้นมี Deadwood มีไม้ตายอยู่เยอะ เดี่ยวนี้จะมีเยอะเหมือนแต่ก่อนหรือไม่ ไม่ทราบ แล้วถ้าไม่จำกัด Deadwood ออกไป เงินจำนวนหนึ่งเราไปทำนุบำรุงไม้ตายที่จะไม่งอกงามอะไรเลย นอกจากบำรุงไว้ให้เห็นแป๊ยะผุพังไป แล้วก็ไม่มียังประโยชน์ให้แก่สถาบันแล้วจะเอาเงินที่ไหนที่จะไปหาไม้เป็นเข้ามาสู่ระบบ ก็จะได้แต่ไม้ตายเอาไว้

เมื่อการเปลี่ยนแปลงกระทบความมั่นคงของคนซึ่งถือว่าระบบราชการหยิบยื่นความมั่นคงให้สูงสุดก็ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่เต็มใจที่จะก้าวเข้าสู่ระบบเช่นนั้น เมื่ออำนาจภายนอกไม่เต็มใจ พลังภายในไม่ยินดี เรื่องก็ยุติลงโดยคุณฉันทิภาพ แล้วก็กลายเป็นวรรณกรรมไว้ให้ลูกหลานศึกษา ขณะนี้วรรณกรรมทางอุดมศึกษาที่มีมากที่สุดมีอยู่ ๒ ช่วง ช่วงแรก คือวรรณกรรม

ที่ทำขึ้นติดต่อกันเกือบ ๑๐ ปี ในรูปของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล เอกสารมากมาย ผลของการวิเคราะห์วิจัยเยอะแยะเป็นวรรณคดีชิ้นอมตะทางด้านอุดมศึกษา และต่อมาเมื่อถึงสมัยปฏิรูปการศึกษาอีก ในช่วงสมัยรัฐบาลอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ก็ได้มีการปฏิรูปทางการศึกษา ก็เป็นงานใหญ่อีกชิ้นหนึ่ง แล้วในปฏิรูปเองในส่วนที่ว่าด้วยอุดมศึกษา ซึ่งผมเป็นประธานก็ได้มีการรื้อฟื้นเอาแนวความคิดของปฏิรูปในรูปกำกับของรัฐบาลเข้าไปอีก แต่รู้ว่าย่างจะออกไปในรูปเดิมไม่ได้ ก็เลยไปเสนอในลักษณะที่ว่าก็ยังอยู่ในระบบราชการ แต่ว่าจะอยู่ในรูปอิสระ และคล่องตัวมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และจุดนี้เองคือที่มาของฐานความคิดทางด้านมหาวิทยาลัยในระบบราชการโดยอาศัยแนวของหน่วยงานในระบบราชการที่มีอยู่แล้วในสังคมไทยเป็นต้นแบบ อันนี้เป็นแรงกระตุ้นที่หนึ่ง ที่เป็นความคิดต่อเนื่องผสมผสานอยู่ในหมู่ของผู้นำทางด้านอุดมศึกษาของประเทศติดต่อกันมา และผมเชื่อว่าความเคลื่อนไหวอย่างนี้จะมีต่อไปเรื่อย ๆ เป็นระยะ เพราะถ้าถามผู้รู้ผู้เล่นทางอุดมศึกษาในประเทศไทยจริง ๆ แล้ว ไม่มีใครพอใจสถานภาพที่มหาวิทยาลัยอยู่ในระบบราชการอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

แรงกระตุ้นที่สอง มาเกิดขึ้นในระยะเวลาที่เป็นข่าวเกรียวกราวกันมาก ก็คือการที่กระทรวงการคลังได้ตรา พ.ร.บ.ที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยผลของ พ.ร.บ.ฉบับนี้ทำให้ที่ดินที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในข้อยกเว้นไว้ใน พ.ร.บ.นั้น (ยกเว้นแต่เพียงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนท้องถิ่น

และรัฐวิสาหกิจ) ถ้าเป็นหน่วยราชการอื่นแล้ว ที่ดินนี้ไม่ว่าจะได้มาด้วยการบริจาค ด้วยการจัดซื้อเอง หรืออย่างไรก็ตาม จะต้องตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกระทรวงการคลัง เมื่อตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกระทรวงการคลังแล้ว อำนาจในการจัดการและการบริหารก็เป็นของกระทรวงการคลัง โดยกรมธนารักษ์ด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ พ.ร.บ.ฉบับนี้มีผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยแรงมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้มีที่ดินและทรัพย์สินอยู่โดยมิได้มีสถานภาพเป็นที่ราชพัสดุมาก่อน ตัวอย่างที่เกรียวกราวที่สุด ก็คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งที่ดิน ๑,๒๐๐ กว่าไร่ เป็นที่ที่ ร.๖ พระราชทานจากที่ของพระคลังข้างที่ ให้จุฬาฯ นำมาจัดหาประโยชน์เพื่อทำนุบำรุงทางการศึกษา จุฬาฯ ก็แบ่งดินออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนหนึ่งใช้เพื่อการศึกษาประมาณ ๑ ใน ๖ อีกส่วนหนึ่งนั้นหน่วยราชการขึ้นไปใช้ เช่น ร.ร. เตรียมฯ, มศว. วิทยาเขตปทุมวันฯ สนามกีฬาแห่งชาติ และอุทยานถวาย และอีก ๑ ใน ๓ ซึ่งเป็นบริเวณรอบนอกประมาณ ๔๐๐ กว่าไร่ จัดเป็นเขตหาประโยชน์, ศูนย์การค้าที่ตั้งคือมานูญ-ครอง เพื่อที่จะเอารายได้เหล่านี้ไปแบ่งเบาภาระงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งรายได้ที่ได้ ส.ต.ง.ก็ตรวจในการใช้จ่าย, สำนักงบประมาณก็รู้ว่าได้ปีละเท่าไร แล้วก็หักส่วนนี้ไม่จัดสรรเงินให้ เพราะถือว่าช่วยตัวเองได้ จุฬาฯ จึงช่วยตนเองอยู่ ๒๕% แล้วก็รับงบประมาณแผ่นดินอยู่ ๗๕% เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีรายได้จากการทรัพย์สิน ๘๖%, ๘๗% เป็นงบประมาณแผ่นดิน รายได้ที่ได้จากค่าธรรมเนียม, ค่าบำรุง นั้นอยู่ราว ๆ ๓-๔% เท่านั้น ดังนั้นก็เห็นชัดเจนว่าการที่มหาวิทยาลัยมีกรรมสิทธิ์

ในที่ดิน และสามารถเอาที่ดินไปจัดหาประโยชน์อันควรชอบธรรมนั้น จริง ๆ ก็เป็นการช่วยรัฐอยู่ในตัว เพราะเป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณแผ่นดิน

เมื่อ พ.ร.บ.ฉบับนี้ออก ทางกรมธนารักษ์ปฏิบัติตาม กม. ก็บอกว่าจุฬาฯ ต้องเอาที่ดินไปขึ้นทะเบียนเป็นของกรมธนารักษ์ ส่วนอำนาจจัดการนั้น กรมธนารักษ์อาจจะมอบให้จุฬาฯ จัดการก็ได้ หรือกรมธนารักษ์อาจจะให้ผู้เช่าไปทำสัญญาโดยตรงกับกรมธนารักษ์ แล้วส่งเงินเข้าคลังก็ได้ อันนี้คือสิ่งที่จุฬาฯ ไม่ยอมโดยเด็ดขาด เพราะถือว่าการที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ก็คือการที่ไม่มีอำนาจจัดการ แล้วการรับมอบอำนาจจัดการนั้นจะหาความแน่นอนอะไรได้ เขาจะถอนอำนาจคืนเมื่อไรก็ได้ และขึ้นอยู่กับภาวะทางการเมือง ภาวะของรัฐบาลเป็นอันมาก ผลกระทบอันนี้กระทบหลายแห่ง แม้แต่มหาวิทยาลัยสุโขทัย ก็ถูกกระทบ เพราะว่าเมื่อจะตั้งมหาวิทยาลัยนั้นได้ไปขอให้กรมธนารักษ์ช่วยหาที่สาธารณประโยชน์ หรือที่ราชพัสดุให้สร้างมหาวิทยาลัย กรมธนารักษ์บอกว่าไม่มีปัญหา ที่มีอยู่ก็สร้างไม่ได้ มันอยู่ในที่ที่ไม่ว่าจะสร้างอะไรก็ไม่ได้ อย่างที่แต่สร้างมหาวิทยาลัยเลย เสร็จแล้วเราก็ต้องช่วยตนเองโดยการประกาศขอบริจาคที่ดิน ก็เลยได้ที่ดินบริจาคมาตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัย ที่ตำบลบางพูด ผู้บริจาคก็เข้าใจว่าบริจาคให้มหาวิทยาลัยเป็นการทำบุญทำกุศล แต่พอรู้ว่าต้องโอนเป็นกรรมสิทธิ์ของกระทรวงการคลัง และอำนาจจัดการเป็นของกรมธนารักษ์ ผู้บริจาคก็ไม่เต็มใจ แต่ก็พลาดไปแล้ว เพราะได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายโฉนดไปแล้ว พอมหาวิทยาลัยจะเพิ่มที่ดินอีกก็เลยไม่ให้ เพราะผู้บริจาคเข้าใจ

ว่าจะให้มหาวิทยาลัย แต่บัดนี้มันไม่ใช่ของมหาวิทยาลัยเสียแล้ว ก็เลยให้แค่ ๓๐ ไร่ ที่บอกว่าจะให้ ๕๐ ไร่ก็เลยเฉยเสีย ผลเสียเห็นชัด เพราะคนทำบุญนั้นเขาเลือกวัด เขาไม่เลือกวัดชามูไร เพราะเป็นวัดที่รีดไถชาวบ้านเขาอยู่แต่ตัวอย่าง มสธ.เขาเลือก เพราะว่ามันเป็นเนื้อนาบุญ อันนี้คือส่วนสำคัญมาก ต่อมาที่นี้ต้องซื้อที่ดินเพื่อขยายก็ต้องเอาเงินรายได้ของเราเองไปซื้อที่จากชาวบ้าน ซื้อได้อีก ๘๐ ไร่ ก็ต้องยกให้กระทรวงการคลัง ขณะนี้ผมมีหน้าที่หาเงินซื้อให้กระทรวงการคลัง

มันน่าคิดว่าถ้ากฎหมายออกมาอย่างนี้แล้วสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันการกุศลชนิดหนึ่ง จะต้องมามีผลกระทบ เนื่องจากจะทำให้ช่วยเหลือตนเองน้อยลง แล้วขอบริจาคที่ดินลำบากขึ้น หาซื้อที่ดินด้วยเงินบริจาคก็ต้องยกให้กระทรวงการคลัง เมื่อยกไปแล้ว วันหนึ่งเขาอาจยกเลิกวัตถุประสงค์การใช้ก็ได้ ใครจะบังคับเขาได้ มันขึ้นอยู่กับชามูไรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจากผลอันนี้เองก็ทำให้องค์การมหาวิทยาลัยกระทบกระเทือนอย่างแรง เพราะว่ามหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ใช้ที่ดินหาประโยชน์ในทุกรูปแบบอยู่แล้ว เช่น มหาวิทยาลัยต่างจังหวัด ซึ่งผมเคยเป็นอธิการบดีขอนแก่น มันเป็นมหาวิทยาลัยห่างเมือง เราก็ต้องให้มี Bank ที่นั่น Bank ไทยพาณิชย์ ก็ไปตั้งสำนักงานในที่ดินของมหาวิทยาลัย เพราะว่าใน ร.พ.นั้นการเงินเดินสะดวก วัน ๆ หนึ่งเยอะและจะไม่ปลอดภัยเลย ถ้าไม่มี Bank อยู่ที่นี่ พอเขาสร้างให้เขาก็ยกประโยชน์ให้มหาวิทยาลัย เช่น ยกตึกให้ ให้ค่าทำนุบำรุงปีละเท่านั้นเท่านี้ กรมธนารักษ์บอกเลยว่าเดี๋ยวนี้ที่ดินเป็นของกรม

ธนารักษ์ ขอให้ Bank ไปทำสัญญากับกรมฯ เสีย แล้วเงินค่าเช่าก็ไปส่งให้กรมธนารักษ์ ตึกนั้นก็เป็นที่ของกรมฯ ด้วย พอที่ทำการไปรษณีย์ต้องมีการสื่อสารก็ไปขอสร้าง พอเราจะให้สร้าง กรมธนารักษ์บอกว่าไม่ได้ ต้องไปให้มหาวิทยาลัยทำเรื่องแจ้งกรมฯ ก่อนว่าที่ตรงนั้นมหาวิทยาลัยไม่ใช้ประโยชน์แล้ว คืนให้กรมธนารักษ์ และกรมธนารักษ์ให้การสื่อสารเช่า และมหาวิทยาลัยจะเข้าไปคุมหน่วยงานเหล่านั้นไม่ได้เลย ลักษณะเช่นนี้ก็เลยกระทบต่อการพึ่งตนเองของมหาวิทยาลัยมากทีเดียว เลยกลายเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้วงการมหาวิทยาลัยต้องคิดและทบทวนแนวความคิดเดิมกันเป็นแถวอย่างหนักว่า ถ้าเราอยู่ในสภาพเช่นนี้อุดมคติเรื่องความเป็นอิสระ ความคล่องตัว การพึ่งตนเองได้จะไม่มีวันบรรลุ เพราะสิ่งหนึ่งที่ทุกสังคมเขายอมรับก็คือว่า มหาวิทยาลัยในลักษณะหนึ่ง มันมีลักษณะของหน่วยงานถาวร ไม่ว่าสังคมนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร รัฐบาลจะล้มก็รัฐบาล แต่มหาวิทยาลัยต้องอยู่ มันมี law of permanency อยู่ในสถาบันประเภทนี้ เพราะว่ามันมีหน้าที่ที่จะต้องสั่งสม สืบต่อมรดกทางด้านวัฒนธรรม, วิชาการของสังคมไว้ การจะดำรงความเป็นไทยนี้ เหล่าเรื่องมันดำรงอยู่ เพราะมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสะสม สืบต่อ เผยแพร่ พัฒนาในบทบาทที่เราเรียกว่า Encounteration Process ไม่มีสถาบันใดที่จะเป็นขุมของสังคมในลักษณะเช่นนี้ เขาถึงได้วัดความเจริญของประเทศที่ความเจริญของมหาวิทยาลัยหลายประเทศเขาจะบอกเลยว่า เขามีมหาวิทยาลัยตั้งมา ๕๐๐ ปี, ๑,๐๐๐ ปี มหาวิทยาลัยของเขา คือตัวประกันของสังคม ถ้าเราไม่คิด

เช่นนี้ ก็ไม่รู้ว่ามหาวิทยาลัยไว้ทำอะไร
 แรงกระตุ้นที่สองนี้เป็นแรง
 กระตุ้นที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน นับตั้ง
 แต่มี พ.ร.บ.ที่ราชพัสดุ เดียวนี้สภา
 มหาวิทยาลัยไม่ว่าที่ประชุมสภาคณา-
 จารย์, ที่ประชุมอธิการบดียกเอาเรื่องนี้
 เป็นเรื่องใหญ่ทั้งสิ้น จะมีการสัมมนา
 ที่จังหวัดเชียงใหม่ในวันที่ ๒๓-๒๔
 ค.ศ.นี้ ก็เพราะเรื่องนี้ ผมก็ถูกบังคับ
 ไปพูดเรื่องทำนองนี้อีก ต่อมาที่ประชุม
 อธิการบดีจะประชุมในเดือน พ.ย. โดย
 เอาผู้บริหารทั่วประเทศมาประชุมที่
 ม.ส.ธ. หรือศูนย์การสัมมนาของเรา
 ที่ ต.บางพูด ก็เรื่องนี้อีก ใช้นิ้วชี้
 อีก ใช้นิ้วชี้เรื่องว่า “การทิ้งตนเอง
 ของระบบมหาวิทยาลัยของรัฐ” ถ้า
 แรงกระตุ้นนี้ไม่สำคัญ คงไม่มีคนเดิน
 ขึ้นมาเดินกันมากขนาดนี้ ผมจึงขอ
 ให้ติดตามแรงกระตุ้นที่สองนี้ แรงพอ
 เพราะวามการมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะ
 เป็นคณาจารย์ หรือผู้บริหาร ถือเป็น
 เรื่องใหญ่ ส่วนทางออกจะเป็นอย่างไร
 นั้น - ไม่รู้ รู้แต่เพียงว่าจุดเริ่มต้นมันมี
 แรงกระตุ้นที่สาม เป็นแรงกระ-
 ตุ้นที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ
 ที่ปีนี้เป็นปีที่กระตุ้นแรงที่สุด และ
 ทำนายว่าจะแรงต่อไปอีก ๓-๔ ปี หรือ
 อีกก็ปีก็ไม่รู้ เพราะว่าได้มีนโยบาย
 และการกระทำของรัฐบาลที่ชัดเจน
 ด้วยความจำเป็นที่เราต้องจัดงบประมาณ
 Zero Growth คือมีความเจริญเติบโต
 ทางงบประมาณเป็นศูนย์ (๐) คำว่างบ-
 ประมาณ Zero Growth นั้นมันคืองบ
 ประมาณโดยค่าของเงินที่ลดลง ถ้าค่า
 ครองชีพขึ้นเป็น ๖% เงินที่ได้เท่าเดิม
 ก็จะใช้จ่ายได้น้อยลงอีก ๖% เพราะ-
 ฉะนั้นผลของการไม่เพิ่มงบประมาณ
 ก็คือการลดงบประมาณโดยปริยาย
 ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการอุดมศึกษา

เป็นอันมาก โดยเฉพาะโครงการใหม่
 เกือบทำไม่ได้เลย และเมื่อสภาวะของ
 การอุดมศึกษาของประเทศไม่ว่าที่ใด
 หมด เรามีปัญหาเรื่องคุณภาพ ซึ่งถ้าเรา
 ไม่หลอกตัวของเราเองมากเกินไป
 ปัญหาคุณภาพนั้นเป็นปัญหาเรื้อรัง
 ที่เรายังไม่เคยแก้ได้ เราทำงานเชิง
 ปริมาณกันมานาน แต่งานเชิงคุณภาพ
 เราหลอกตัวเอง โดยเราผลิตบัณฑิตออก
 ไปได้ จบไปได้ก็คือการได้คุณภาพแล้ว
 ซึ่งมันอาจเป็นคุณภาพขั้นต่ำที่ยังไม่
 น่าพอใจนัก ถ้ายังไม่มีการขยาย
 เพียงพอพอสมควร อย่าวางแต่การขยาย
 งานทำไม่ได้เลย การจะทุ่มเทปรับปรุง
 คุณภาพซึ่งเป็นเรื่องสำคัญกว่าในระยะนี้
 จะทำได้อย่างไร จึงเป็นภาวะที่น่าเป็น
 ห่วงยิ่ง และในฐานะนักวิชาการ เห็น
 จะไม่มีอะไรที่น่าเป็นห่วงมากไปกว่า
 คุณภาพของการศึกษา เมื่อเกิดภาวะ
 เช่นนี้ ถ้ามหาวิทยาลัยดูค้าย ทำงานแบบ
 ราชการ เข้ายาม-เย็นยาม ก็ไม่ต้อง
 เดือดร้อน ให้มาเท่าไรก็ทำเท่านั้น
 ถ้าใครว่าเรา เราก็บอกว่าไม่ใช่ความ
 ผิดของเรา เป็นความผิดของทางรัฐบาล
 ที่สนับสนุนเราไม่ได้ เราทำเท่าที่เรา
 ทำได้ดีที่สุดแล้ว ยุคนี้ไม่ใช่ยุคที่ใคร

จะมาตีใคร หรือมาโทษใคร มันเป็น
 ยุคของความรับผิดชอบร่วม ผมเองมอง
 ตรงข้ามเลยว่าภาวะที่เราเผชิญด้วย
 แรงกระตุ้นที่สามนี้เป็นภาวะที่ทำทลาย
 ความสามารถของเราเป็นอย่างมาก ถ้า
 เราทำงานในภาวะที่ไม่มีข้อจำกัด และ
 เราทำได้ก็ไม่เก่ง แต่ถ้าเราทำงานใน
 สภาวะที่จำกัดมาก เราก็คงเก่ง เพราะ-
 ฉะนั้นยุคต่อไปนี่ก็จะเป็นยุคของการ
 พิสูจน์คนเก่งว่า ในภาวะจำกัดเรามี
 ความเก่งกล้าสามารถแค่ไหนที่จะเผชิญ
 และเปลี่ยนภาวะการจำกัดให้มาเป็น
 การทำทลายขีดความสามารถของเรา
 เพื่อให้เราได้ใช้ความสามารถให้ปรากฏ
 วงการอุดมศึกษานั้นควรคิดเช่นนั้น
 มากกว่าจะคิดเหมือนกับจิตสำนึกที่
 ผังใจในข้าราชการทั้งหลายว่าเมื่อไม่ให้
 ก็ไม่ทำให้เท่าไรก็ทำเท่านั้น ดีเสียอีก
 ให้น้อย ๆ ก็ทำน้อย ๆ จะได้สบาย

จากแรงกระตุ้น ๓ ประการรวม
 กันก็ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเมื่อ
 มองสิ่งนี้ว่าทำทลายว่าจะทำอย่างไร
 ถึงจะทำให้ระบบมหาวิทยาลัยของรัฐ
 เป็นระบบที่ทำงานตามอุดมคติได้ก็มี
 ปัญหาว่าอุดมคติที่วันนี้คืออะไร เน้นอน
 อุดมคติของขามมหาวิทยาลัยคือทำ
 อย่างไรจึงจะสร้างความเป็นเลิศในทาง
 วิชาการเพื่อได้ใช้ความเป็นเลิศนั้นส่ง
 ผลไปสู่การทำภารกิจไม่ว่าจะเป็นการ
 สอน การวิจัย บริการทางวิชาการ หรือ
 ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ถ้าเราไม่มี
 ความเป็นเลิศแล้ว เราจะเอาอะไรไป
 บริการชาวบ้านเขา นี่เป็นอุดมคติ

ปัญหาถัดมาก็คือว่า ถ้าจะทำให้
 เป็นเลิศได้ ระบบบริหาร ระบบการ
 ทำงานของมหาวิทยาลัยก็ควรต้องมี
 ความคล่องตัว ความเป็นอิสระ มีเสรี-
 ภาพทางวิชาการ เพราะถ้าไม่มีความ

คล่องตัว ก็จะต้องคงอยู่ได้กระเปียบ-
 ขอบบังคับของทางราชการ ซึ่งกฎระเบียบ
 ขอบบังคับส่วนใหญ่เขาสร้างไว้เป็นส่วน
 รวมสำหรับหน่วยงานโดยทั่วไป ซึ่ง
 หลายอย่างไม่เหมาะกับหน่วยงานทาง
 การศึกษาที่มีภารกิจเชิงซ้อน ถ้าจะ
 ดูภารกิจเชิงซ้อนก็จะไม่มีหน่วยงาน
 ไหนที่มีภารกิจเชิงซ้อนเท่ามหาวิทยาลัย
 ผมใช้คำว่ามหาวิทยาลัยนั้นมีภารกิจ
 ของมหาวิทยาลัยเป็นพหุกิจ เพราะ
 มีภารกิจหลายอย่าง และแต่ละกิจนั้น
 มันเป็นกิจที่มีลักษณะเฉพาะด้วย และ
 จำเป็นต้องทำโดยคนมีความรู้ ความ
 สามารถสูงด้วย เช่นถ้าจะสอนก็ต้อง
 สอนวิชาการระดับสูง ครี-โท-เอก
 เป็นวิชาเฉพาะ คนจะสอนได้ต้องมีวุฒิ
 และประสบการณ์ และผลงานไม่ต่ำ
 กว่าสิ่งที่ตนจะสอน เพราะถ้าไม่มีใคร
 จะสอนได้เกินกว่าที่ตนรู้ ถ้าจะเปิด
 สอนตรี เราก็อยากได้อาจารย์ปริญญา
 โท หรือเอก ถ้าสอนโท เราก็อยากได้
 คนปริญญาเอกที่มีผลงาน ซึ่งสิ่งนี้เป็น
 เรื่องธรรมดา เพราะงานที่เราทำนั้น
 เป็นงานสูง เป็นงานเฉพาะ ไม่ใช่ใคร ๆ
 ก็ทำได้ พอจะวิจัยก็ไม่ใช่ว่าวิจัยได้
 อาจารย์ ๑๐๐ คน อาจได้นักวิจัย ๒๕
 คน ก็นับว่าเป็นเลิศแล้ว แต่ถ้าเมื่อใด
 มันฝรั่งว่าอาจารย์ทุกคนทำวิจัยได้
 หมด ถนัดที่จะเป็นนักวิจัยกันหมด
 ชาติหน้าบ้าย ๆ ก็ไม่บรรลู่ ไม่มีที่ใด
 ในโลกที่จะคิดตั้งเป้าว่าอาจารย์ทุกคน
 เป็นนักวิจัยขั้นดีได้ทั้งหมด เอา ๒๕%
 ก็นับว่าเก่งแล้ว งานวิจัยก็ต้องทำโดย
 คนที่มีลักษณะพิเศษ ไม่ใช่ใคร ๆ
 ก็ทำได้ งานบริการทางวิชาการอาจดู
 ว่าใคร ๆ ก็ทำได้ แต่บางบริการทาง
 วิชาการ มันก็ต้องคนพิเศษถึงจะทำได้
 เช่น ถ้าท่านจะให้บริการการรักษา
 พยาบาล ถ้าไม่มีแพทย์หรือไม่มีอาจารย์

จนกระทั่ง
 ธรรมชาติได้โอนมาเป็น
 มหาวิทยาลัย
 ในระบบราชการ
 นับแต่นั้นมา
 มหาวิทยาลัยธรรมชาติ
 ก็เสื่อมลง ไม่ได้ดังเหมือน
 สมัยอยู่นอกระบบราชการ
 แล้วก็เลยกลายเป็น
 มหาวิทยาลัยตลาดวิชา
 มาเป็นมหาวิทยาลัยปิด
 ถือว่า
 ธรรมชาติสูญเสียเอกราช
 อย่างน่าเสียดาย

แพทย์ชั้นดี ก็ทำไม่ได้ เป็นการคิด
 กฎหมายด้วยซ้ำ เรามาคิดถึงบริการ
 กล้วย ๆ ก็เลยนึกว่าอะไร ๆ ก็ทำได้
 บริการหลายอย่างที่มหาวิทยาลัยให้
 ถ้าจะให้สมศักดิ์ศรีของการเป็นมหา-
 วิทยาลัยก็ต้องให้มีคนพิเศษ หรือเครื่อง
 มือพิเศษถึงทำได้ โดยเฉพาะมหา-
 วิทยาลัยที่เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์
 แบบที่เขามีสาขาวิชาการทางวิชาชีพ
 หลายสาขา และมีมาตรฐานวิชาชีพ
 รองรับด้วย เช่น อาจารย์สถาปัตย์จะ
 ออกแบบ ลองไม่มีใบอนุญาตการ
 ประกอบอาชีพก็ทำไม่ได้ อาจารย์คณะ
 บัญชีจะไปตรวจสอบบัญชี โดยที่ตัวเอง
 ไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ตรวจบัญชี
 ก็ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นในลักษณะเช่นนี้
 ก็เห็นชัดว่าภารกิจที่เป็นพหุกิจที่มหา-
 วิทยาลัยต้องทำนี้ มันต้องทำโดยคนที่
 มีความเป็นผู้รู้เป็นผู้เล่น ก็เป็นบุคคล
 ที่หายากมาก ถ้าหากจะพูดกันไป
 ยิ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนายิ่งเป็น
 บุคคลที่นับว่าหายาก แต่เฉื่อยเรามา
 อยู่ในสาขาวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นสาขา
 ที่ก้าวหน้ากว่าคนอื่นเขา เพราะเราได้
 มีการส่งเสริมให้คนทางการศึกษา
 เรียนเลื่อนวิทยฐานะ เปิดโอกาสกัน
 กว้างมาก่อน เราก็เลยกลายเป็นกลุ่ม
 บุคคลที่หากันไม่ค่อยยาก แต่ดี ๆ ก็
 หากันไม่ค่อยได้ เพราะฉะนั้นถ้าเทียบ
 กับในวงการอุดมศึกษาวามันมีอยู่ ๑๘
 สาขาวิชาหลักตาม ISCED. คือตาม
 International Standard Class Education
 ที่องค์การยูเนสโกใช้กันหลายกลุ่มสาขา
 เป็นกลุ่มบุคคลที่หายากทั้งสิ้น และต้อง
 การการศึกษาอบรม สร้างผลงาน ประ-
 สบการณ์สูงมากถึงจะทำได้ เมื่อภารกิจ
 เป็นพหุกิจ ซึ่งต้องทำโดยคนที่เป็นผู้รู้
 ผู้เล่น เงื่อนไขสำคัญในเรื่องของความ
 คล่องตัวเป็นอิสระเสรีภาพ มันต้อง

มีมาก ผมเคยเปรียบเทียบว่า ถ้าเทียบมหาวิทยาลัยเป็นประเทศ ก็เห็นจะไม่มีประเทศใดในโลกที่มีประชากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณวุฒิสูงเท่าประชากรของมหาวิทยาลัย แต่ถ้าเราไปเชื่อว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้รู้ผู้เล่น และเขารู้เขาเล่นในเรื่องที่เขาถนัด สั้นทัดและเทรนมาก ควรจะมีความเป็นอิสระแล้ว คำว่าประชาธิปไตย ตัดทิ้งได้ เพราะคนที่จะอิสระได้สูงสุด ก็คือคนที่มีความรับผิดชอบสูงสุด และเป็นคนที่วินิจฉัยในเรื่องที่เขาจะวินิจฉัยได้ดีที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่เขารู้ดีที่สุด นี่คือหลักสำคัญมากของมหาวิทยาลัย เมื่ออยู่ในระบบราชการ และอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างไว้สำหรับบริการของรัฐในลักษณะอื่น และพิสูจน์มาแล้ว ๖๐-๗๐ ปี ตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยมาว่า ถ้ามหาวิทยาลัยอยู่ในระบบราชการเต็มตัวอย่างนี้ จะบรรลุความเป็นมหาวิทยาลัยในอุดมคติเพื่อจะทำประโยชน์แก่สังคมได้ดีขึ้นไม่ได้แน่ จึงต้องหาทางเลือกกันใหม่ ว่าถ้าเช่นนั้นเราจะอยู่ในสภาพเช่นไรจึงจะทำงานได้ตามอุดมคติ นี่แหละคือที่มาของการมาพูดกันของมหาวิทยาลัยในรูปแบบอื่น ๆ

มันมีต้นแบบอยู่แล้วว่าในหน่วยงานของรัฐเอง ถ้าลักษณะใดพิสูจน์ได้ว่าใช้ระบบราชการเต็มที่แล้วจะไม่รอด รัฐก็ยอมให้มีหน่วยงานของรัฐอีกลักษณะหนึ่ง ที่เรียกว่ารัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจก็ยังเป็นหน่วยงานของรัฐ ไม่ใช่เอกชน และรัฐก็เลือกว่ากิจการประเภทใดบ้าง ถ้าทำแบบราชการแล้วจะไปไม่รอด ก็ต้องยอมให้จัดรูปแบบที่ออกจากระบบราชการปกติ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราคิดนี้ไม่ใช่ของใหม่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (ก.ฟ.ผ.) เป็นกรมไฟฟ้า

ฝ่ายผลิตไม่ได้ เขาตอบว่าเพราะถ้าเป็นกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็จะพัฒนาเรื่องการไฟฟ้าของประเทศไม่ได้ เพราะลักษณะของการไฟฟ้าต้องเป็นลักษณะพิเศษ จึงไปตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ ไฟฟ้าเรื่องเดียวต้องตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจตั้งหลายลักษณะ ลักษณะผลิตก็มีอันหนึ่งเป็น ก.ฟ.ผ. และมีกรมไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายอีก บอกว่าการผลิตและการจำหน่ายนี้อยู่ด้วยกันไม่ได้ การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายคือ ถ้าจำหน่ายในนครหลวงก็เป็นการไฟฟ้านครหลวง (ก.ฟ.น.) ถ้าจำหน่ายต่างจังหวัด ก็เป็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (ก.ฟ.ภ.) ซึ่งทั้ง ๒ ส่วนนี้ขายไฟฟ้าอย่างเดียว ก.ฟ.ผ. ก็ผลิตอย่างเดียว แล้วป้อนให้ และการไฟฟ้ามันสำคัญมากขนาดนั้นเขียวหรือ ถึงต้องมีมีการจัดองค์กรดำเนินการในรูปของการไม่เป็นราชการถึง ๒ ลักษณะ ประปาอีกอย่างที่สำคัญมาก เป็นกรมประปาไม่ได้ เพราะกฎระเบียบของราชการที่ต้องไปกู้เงินเขามากนี้ไม่มีทาง ก็อุตสาหกรรมประปา (ก.ป.น.), การประปาภูมิภาค (ก.ป.ภ.)

แล้วใกล้ตัวเราเข้ามาอีกก็คือว่าเมื่อมีกรมวิชาการแล้ว ทำไมจึงต้องมี สส.วท. ในเมื่อกรมวิชาการก็คือกรมที่ดูแลมาตรฐานการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมฯ ดูแลเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน บอกพอจะสอนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คณิตศาสตร์ กรมวิชาการทำไม่ได้ ต้องไปตั้งองค์กรในรูปรัฐวิสาหกิจ คือ สส.วท. มาทำในเรื่องนั้นเป็นการเฉพาะ ถามว่าเพราะอะไรทำไมต้องตั้ง บอกว่าทำในรูปแบบทำไม่ได้เพราะ

๑. จะสร้างนักวิชาการดี ๆ ไม่ได้
๒. จะขอความช่วยเหลือจาก

ต่างประเทศให้คลังตัวไม่ได้

๓. ผลิตอะไรขึ้นมาแล้วจะจำหน่ายไม่ได้ ผลิตอุปกรณ์แล้วจำหน่ายต้องเอาเงินส่งหลวง เพราะฉะนั้นมันก็มี ๒ choice คือ ผลิตมาแล้ว ส่งไปขายองค์กรครูสภา เพราะบอกไว้เสร็จว่าจะทำหน้าที่ค้า หรือมิฉะนั้นก็ตั้งในรูปของ สส.วท. รัฐวิสาหกิจเพื่อให้เกิดความคล่องตัว เพื่อให้ทำได้ เพราะกรมวิชาการทำไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วงานซ้อนกัน เพราะหน้าที่กรมวิชาการก็มีหน้าที่นี้ เพียงแต่เป็นกรมแล้วใหญ่เกินไป ทำไม่ได้ ที่สุดก็ตั้งเป็น สส.วท. ซึ่งก็เห็นชัดว่าแม้แต่ในเรื่องกล้วย ๆ เรื่องปกติธรรมดาไม่ใช่เรื่องวิจิตรพิสดารอะไรนัก ก็บอกว่าระบบราชการทำไม่ได้ แล้วฝ่ายมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นพหุกิจ ทำหลายด้าน ทั้งในการสอน ทำวิจัย บริการทางวิชาการ และยังมีงานวัฒนธรรมอีกแล้วยังบอกว่าทำได้ในฐานะเป็นระบบราชการ ที่สำคัญกว่านั้นคือ นักศึกษาที่เขามาเรียนกับเรา ไม่ใช่ราชการ จะเอาระเบียบกฎเกณฑ์ไปใช้กับนักศึกษาได้ที่ไหน เพราะไม่ใช่ราชการก็ไม่มีทางผิตวินัย มันก็เลยทำให้ภาวะของมหาวิทยาลัยที่เป็นระบบราชการอยู่ในสภาพชะงักงัน และเมื่อต้นแบบที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย รัฐจะยอมเลือกว่าถ้ากิจการใดที่ทำในรูปกิจการของระบบราชการแล้ว จะทำไม่ได้ดี ก็ช่ยอมให้ตั้งในอีกลักษณะหนึ่ง ที่ยังอยู่ในฐานะหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ใช่ระบบราชการโดยทั่วไป

สิ่งที่ เป็นข้ออธิบายอีกข้อหนึ่งก็คือว่า งานพวกนั้นต้องการคนมีความรู้ความสามารถจึงจะทำได้ ถ้าให้เงินเดือนแบบราชการก็จะไม่ได้คนดี ก็

ยอมให้เป็นรัฐวิสาหกิจ ถ้าระดับทั่วไปมีเงินเดือนสูงกว่าราชการ ๒๐% พอระดับบริหารสูงกว่า ๓-๔ เท่า ผู้ว่า ก.พ.ศ. เงินเดือนสี่หมื่นสาม ไม่รวมโบนัส ไม่รวมอย่างอื่น แต่ปลัดกระทรวง ห้าหมื่นเจ็ดกว่า ๆ ถามว่า คนที่ไปทำรัฐวิสาหกิจนี้ต้องเก่งกว่าคนในมหาวิทยาลัยหรือไม่? ผมว่า คนมหาวิทยาลัยต้องเก่งกว่า เพราะว่าเราผลิตคนไปให้หน่วยงานเหล่านี้เขาใช้ ถ้าครู เชื้อซ่า ลูกศิษย์ก็เชื้อซ่าด้วย ทำไมคนเก่งเขาถึงไปอยู่เฉพาะหน่วยที่มีลักษณะพิเศษบางหน่วย ทำไมไม่รักษาคนเก่งไว้ในมหาวิทยาลัย ในที่สุดเมื่อมหาวิทยาลัยอยู่ในระบบราชการ อะไรจะเกิดขึ้น แล้วมานั่งว่ากัน คนเก่งในวงการมหาวิทยาลัยก็คือคนเก่งที่ทำงานนอกมหาวิทยาลัยเสียเป็นส่วนใหญ่ แล้วมีคนเก่งในบางมหาวิทยาลัยพูดเลยบอกว่า รายได้ที่เขาได้จากมหาวิทยาลัยในรูปของเงินเดือนนั้นมันเป็นแต่เพียงเงินสวัสดิการ แต่ว่าเงินเดือนหลักอยู่ที่อื่น ถ้าไม่ยอมให้เขาทำเช่นนี้ก็ไม่มีข้อไปอยู่ที่อื่น มหาวิทยาลัยก็ต้องง้อเขาไว้ เพราะว่าถ้าเขาไปก็ไม่มีคนสอนเราอยู่ในสาขาที่หาคนได้ง่ายกว่า ถ้าท่านไปอยู่ในบางสาขา เช่น วิศวกรรม, แพทย์, สถาปัตย์, บริหารธุรกิจที่มีการแข่งขันกับเอกชน turn over rate สูงมากจนกระทั่งมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งฝึกงาน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เขามีคน Ph.D. ทางบริหารธุรกิจ ถูกซื้อตัวกันไปหมดแล้ว ที่เหลืออยู่ไม่มีใครเขาซื้อ ก็หมายความว่า มหาวิทยาลัยควรเอาไว้หรือเปล่า แต่เมื่อใดถูกเขาซื้อไปหมดแล้ว

มหาวิทยาลัยให้ ๕,๐๐๐ แต่เอกชนให้ ๕๐,๐๐๐ เอาไหม? พอบอกว่าไปไม่ได้ เพราะยังเป็นหนี้ทุนอยู่อีก ๒ แสน เขาก็บอกว่าสบายมากเดมเงินให้คนมหาวิทยาลัยถูกซื้อตัว และเราไปเรียกว่าคนขายตัวนี้เยอะมาก แต่ก็น่าชมเขา เพราะเขามีตัวจะขายได้ พวกเราที่อยู่ขายไม่ได้ ก็อย่าไปอิงจนเขา, ดูถูกเขา เพราะระบบทำให้คนดีคนเก่งอยู่ไม่ได้ โหนจะระบบระเบียบเยอะพวกนักวิชาการเขาไม่ชอบระบบระเบียบมากมาย ต้องให้ความคล่องตัวแก่เขา และคำตอบแทนสินจ้างรางวัลก็ยิ่งต่ำเมื่อเทียบกับคนระดับเดียวกันในหน่วยงานอื่น และรัฐก็ยังไม่ยอมเสียอีก ที่ให้มีรัฐวิสาหกิจทั้งหลายประเภทที่ขาดทุน เงินเดือนแพง ๆ อยู่มากมาย แล้วจะเอาอะไรมาพูดว่าถ้ามหาวิทยาลัยจะออกไปอยู่ในระบบอิสระเชิงรัฐวิสาหกิจแล้ว มหาวิทยาลัยมีรายได้ใหม่ เลี้ยงตัวเองได้ใหม่ เพราะเขามีเกณฑ์อยู่เกณฑ์หนึ่งว่า ถ้าใครจะออกไปอยู่ในรูปรัฐวิสาหกิจต้องไม่ขาดทุน ต้องเลี้ยงตัวเองได้ มหา-

วิทยาลัยไม่ใช่หน่วยธุรกิจ มันเป็นหน่วย Non Profit Organization ไม่ว่า จะอยู่ในลักษณะใด สังคมจะอุ้มชู เพราะว่ามันส่งผลประโยชน์กลับไปสู่สังคมโดยตรง จะให้เราอยู่รอดโดยไม่พึ่งรัฐ เราก็ทำได้ ถ้าให้ความคล่องตัว ยากอะไร ทำไมมหาวิทยาลัยเอกชน เก็บหน่วยกิตละ ๒๕๐ ก็ไม่มีใครไปว่าเขา และกฎหมายยังยอมให้เขามีกำไรได้อีก ๑๕% ด้วย แล้วหากลองปล่อยให้มหาวิทยาลัยของรัฐเป็นอิสระแล้ว เก็บขนาดนั้น ไม่เรียนก็อย่าเรียน เพราะว่าเราต้องพึ่งตัวเอง แล้วก็จะไม่เป็นภาระให้รัฐ เพราะฉะนั้นแนวเทียบนั้น มีอยู่หมัดในเรื่องเหล่านี้ ไม่ต้องไปดูเมืองนอกให้เสียเวลา ทุกสิ่งทุกอย่าง มีอยู่ให้เห็นในเมืองไทย เพียงแต่เราจะวิเคราะห์ให้เห็นภาพหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเมื่อต้นแบบในสังคมเป็นอย่างไร แนวคิดก็เลยเกิดขึ้นในทำนองที่ว่ารูปแบบที่มหาวิทยาลัยจะพึ่งตนเองได้ และทำงานได้ตามอุดมคตินี้ ดูภายในเมืองไทย ภายใต้กรอบกฎหมายไทยนี้ ทำอะไรได้บ้าง เผอิญประเทศไทยนี้ เราไปเลือกทางเดินต่างกับบางประเทศ สภาพของมหาวิทยาลัยไทยจึงเป็นอย่างนี้ ●

(อ่านต่อฉบับหน้า)